

УДК 339.137.2:338.45

Я.В. КУДРЯ, канд. екон. наук, наук. співроб. відділу
розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів
Р.В. МІХЕЛЬ, канд. екон. наук, мол. наук. співроб. відділу
розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

ОЦІНКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ключові слова: активність, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, конкурентні переваги, оцінка, промисловість, регіон.

Висвітлено розв'язання проблем оцінки конкурентоспроможності промисловості в Україні. В основу оцінювання покладено конкурентні переваги вітчизняної промисловості у розрізі регіонів. Оцінено конкурентні переваги національної промисловості на прикладі зовнішньоекономічної активності промислової діяльності. Виділено негативні тенденції і сильні сторони зовнішньоекономічної діяльності в промисловості. Розроблено заходи щодо забезпечення підвищення конкурентоспроможності промисловості в областях.

Вступ. У рейтингу глобального Індексу конкурентоспроможності Україна в 2015 році втратила три позиції. Згідно із показником у 4,03 бала із семи можливих, вона перемістилася із 76-го на 79-те місце серед ста сорока країн (у 2014 р. — 4,14 бала) [1]. Зменшення рейтингу національної економіки України актуалізує необхідність проведення наукових досліджень щодо підвищення активності промислової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток концепцій і теорії конкурентоспроможності зроблено А. Гутманом, Дж. Даннінгом, А. Курно, К. Марксом, А. Маршаллом [2, 3] та ін. Теоретичними основами ринкової конкуренції і формування конкурентного середовища, ефективних механізмів управління конкурентними перевагами на рівнях корпорацій, країн та регіонів у різний час займалися Є. Брюн, Б. Гардінер, Р. Камані, Дж. Кларк, П. Кругман [4, 5] та ін.

Проблеми регіональної конкурентоспроможності на міжнародному і національному рівнях були розглянуті в [2—6]. Запропоновані концепції ланцюжків доданої вартості і «регіонів, що навчаються», техніко-економічна та еkleктична ОЛІ-парадигма, моделі формування конкурентоспроможності на міжнародній арені, понад сто підходів до оцінювання конкурентоспроможності підприємств.

Також важливі і ґрунтовні теоретичні, прикладні, фундаментальні економічні дослідження проблематики конкурентоспроможності національної економіки України та економічної діяльності, зокрема промислового сектору економіки, представлені в роботах [2—6]. Їх авторами були висвітлені теоретико-методологічні і методичні

підходи до всебічного розвитку конкуренції, конкурентоспроможності та міжнародні, макро- і мікроекономічні аспекти, широка палітра регіональних та галузевих питань у сферах формування конкурентних переваг, оцінено конкуренцію на ринках тощо.

Загалом, як показав аналіз економічних досліджень і літературних джерел за проблематикою становлення конкурентоспроможності [1–7], на сьогодні достатню увагу приділено вивченню та розв'язанню із позицій гносеологічного, методологічного, процесійного, формаційного і фізіологічного підходів. До цих пір у дослідженнях проблем конкурентоспроможності акцент робився часто на таких її типах, як глобальна, країн, підприємств. Однак конкурентні переваги створюються на мезорівні національної економіки. Водночас названі переваги формують суб'єкти господарювання за видами економічної діяльності. Звідси виникає необхідність у проведенні вивчення проблем конкурентоспроможності промислового сектору і безпосередньо промисловості регіонів.

При цьому Україною була ратифікована і набула чинності Угода про асоціацію з ЄС [8], одним із основоположних принципів якої є визнання державами-членами ЄС важливості вільної і неспотвореної конкуренції у міжнародній торгівлі. Це створює умови для збільшення обсягів продаж вітчизняної промислової продукції на міжнародних і світових ринках. Проте нарощення Україною експортного потенціалу становить виклик для національної промисловості. На жаль, стан розвитку промислової діяльності, що засвідчено, наприклад, у [9, 10], не дозволяє дати об'єктивну, своєчасну і повноцінну відсіч більшості із європейських, світових високотехнологічних конкурентів.

Метою статті є оцінювання рівня конкурентоспроможності національної промисловості у розрізі областей України на прикладі зовнішньоекономічної активності промислової діяльності, аналізу її стану і формування комплексу заходів щодо підвищення конкурентоспроможності на ринках промислової продукції.

Результати дослідження. Здійснені вітчизняні економічні дослідження засвідчують, що важливе значення у процесі розвитку зовнішньоторговельних операцій і зовнішньоеконо-

мічної діяльності України уряд надає національній промисловості. Це обумовлюється тим, що значення показника частки експорту промислової продукції в загальному обсязі експорту було оцінено на рівні 61,3 % в 2015 році експертами-економістами [11], а це 20 % національної економіки України у ВВП країни. Зважаючи на цей факт, оцінювання стану розвитку експортної діяльності у промисловості пропонуємо виконувати у теорії і на практиці із використанням типізованих результатів розрахунків індексу зовнішньоекономічної активності промислової діяльності (для областей, у цілому). При цьому економічний зміст і супутнє застосування інтегрального індексу зовнішньоекономічної активності промисловості передбачають проведення розрахунків величин часток експорту промислової діяльності в обсягах експорту України та реалізованої промислової продукції.

Оцінювання і аналіз стану розвитку експортної діяльності у національній промисловості засвідчили, що показник частки експорту промислової діяльності в обсязі експорту України мав визначальний вплив на зовнішньоекономічну активність промисловості упродовж 2011–2015 рр. (рисунок). Зокрема, частка експорту промисловості у загальному обсязі експорту зменшилась на 0,14 в. п. у 2015 році відносно 2011 року.

Зменшення частки експорту промисловості у загальному обсязі експорту в 2015 р. призвело до спаду значень показника на 0,062 в. п. Останні економічні дослідження показали, що основним чинником, який зумовлює зменшення частки експорту промисловості в обсязі

Значення показників зовнішньоекономічної діяльності в Україні, %. Джерело: побудовано авторами за [9, 12]

Групування областей України за індексами зовнішньоекономічної активності промисловості

Групи	2011		2012		2013		2014		2015	
	Область	Значення індексу	Область	Значення індексу	Область	Значення індексу	Область	Значення індексу	Область	Значення індексу
I	Луганська	0,986	Донецька	0,981	Донецька	0,945	Луганська	0,985	Волинська	0,865
	Донецька	0,973	Закарпатська	0,912	Кіровоградська	0,899	Донецька	0,883	Дніпропетровська	0,862
	Закарпатська	0,875	Луганська	0,899	Закарпатська	0,874	Закарпатська	0,804	Донецька	0,823
	Дніпропетровська	0,826	Дніпропетровська	0,839	Луганська	0,863	Дніпропетровська	0,775	Запорізька	0,819
	Сумська	0,705	Запорізька	0,83	Запорізька	0,806	Запорізька	0,76	Закарпатська	0,798
	Волинська	0,692	Сумська	0,754	Дніпропетровська	0,799	Волинська	0,71	Сумська	0,683
II			Полтавська	0,745	Волинська	0,673	Кіровоградська	0,693		
			Волинська	0,732	Полтавська	0,671				
			Кіровоградська	0,61	Сумська	0,659	Сумська	0,656	Луганська	0,623
			Львівська	0,595	Житомирська	0,601	Рівненська	0,548	Рівненська	0,613
			Рівненська	0,582	Чернівецька	0,558	Житомирська	0,543	Житомирська	0,607
			Івано-Франківська	0,579	Львівська	0,514	Полтавська	0,524	Кіровоградська	0,546
			Житомирська	0,572	Рівненська	0,474	Львівська	0,487	Полтавська	0,536
			Чернівецька	0,552	Тернопільська	0,366	Івано-Франківська	0,481	Миколаївська	0,5
			Одеська	0,459	Вінницька	0,363	Харківська	0,432	Івано-Франківська	0,48
			Миколаївська	0,458	Миколаївська	0,358	Чернівецька	0,42	Чернівецька	0,479
			Черкаська	0,372	Харківська	0,341	Миколаївська	0,381	Львівська	0,454
			Вінницька	0,371			Вінницька	0,355	Вінницька	0,446
III			Харківська	0,33	Одеська	0,334	Чернігівська	0,324	Київська	0,305
			Тернопільська	0,282	Івано-Франківська	0,314	Тернопільська	0,307	Черкаська	0,21
			Київська	0,239	Черкаська	0,311	Одеська	0,261	Чернігівська	0,207
			Хмельницька	0,189	Хмельницька	0,293	Київська	0,259	Херсонська	0,205
			Чернігівська	0,152	Херсонська	0,259	Хмельницька	0,25	Хмельницька	0,161
			Херсонська	0,109	Чернігівська	0,24	Черкаська	0,229	Херсонська	
				Київська	0,221	Херсонська	0,106			

Примітка. Показники Донецької і Луганської областей тимчасово окупованих територій. Джерело: згруповано і розраховано авторами за [9, 10, 12–15].

експорту України, є спад значень показника у таких областях: Тернопільській (на 0,288 в. п. порівняно із 2011 р.) і Хмельницькій (0,204 в. п.), Чернівецькій (0,244 в. п.) та Чернігівській (0,499 в. п.) протягом 2011—2015 рр.

Щодо частки експорту промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції упродовж 2011—2015 рр., то значення показника характеризуються відносною стабільністю (середньорічна величина становить 35,6 %) у вказаний проміжок часу.

Економічний аналіз становища розвитку експортної діяльності у національній промисловості показав, що динаміка величин і вплив частки експорту промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції на значення індексу зовнішньоекономічної активності України були незначними. Водночас у процесі оцінки розвитку експортної діяльності у промисловості зафіксовано поступове збільшення індексу зовнішньоекономічної активності України — на 0,046 п. у 2015-му порівняно із 2013 р.

Результати аналізу часток експорту промисловості у загальних обсягах експорту і реалізованої промислової продукції практично дозволяють провести групування областей за індексами зовнішньоекономічної активності промисловості (таблиця), сформулювати обґрунтовані висновки про її однорідність. Так, згідно із ранговістю індексів зовнішньоекономічної активності промисловості в областях, пропонуємо розрізняти такі їхні групи:

- I група — із високим рівнем зовнішньоекономічної активності промисловості, зі значенням показника $1 \div 0,671$;
- II група — із середнім рівнем зовнішньоекономічної активності промисловості, зі значенням показника $0,67 \div 0,331$;
- III група — із низьким рівнем зовнішньоекономічної активності промисловості, зі значенням показника $0,33 \div 0$.

Як видно із таблиці, I групу в 2015 р. представляли області, для яких характерна стабільно висока зовнішньоекономічна активність промисловості у 2011—2015 рр. Наприклад, представники I групи входили у десятку лідерів за значеннями часток експорту промисловості в обсягах експорту України (а це від 93,8 % у Дніпропетровській до 76,3 % у Сумській обл.) і реалізованої промислової продукції (відповідно від 60,7 % у Волинській до

46,1 % у Сумській обл. у 2015 р.). Як правило, це області із високим рівнем виробничої активності промисловості.

Середній рівень виробничої активності промисловості був характерним у більшості випадків для областей із високою зовнішньоекономічною активністю промислової діяльності. Виняток становила Запорізька обл., тому що належала до групи областей із високим ступенем виробничої активності промисловості. Здебільшого у складі експорту цих областей переважала продукція переробної промисловості. Так, області із I групи в 2015 р. максимально, найбільше експортували недорогоцінні метали (у т. ч. Запорізька обл. — 53,2 %, Дніпропетровська і Донецька обл. — 58,8 та 79,5 %), машинобудівну продукцію (наприклад, Волинська обл. — 45 %, Закарпатська і Запорізька обл. — 60 та 22,7 %, Сумська обл. — 27,6 %) Крім того, області збільшували обсяги експорту продукції деревообробної промисловості (зокрема Волинська та Закарпатська обл. — 13 та 9 %), мінеральних продуктів (Дніпропетровська обл. — 22,2 %).

Натомість Луганська і Полтавська області не втримали позиції у I групі (із високою зовнішньоекономічною активністю промисловості). Проведені оцінка і аналіз розвитку експортної діяльності національної промисловості показали, що Луганська обл. була лідером I групи двічі — у 2011 та 2014 рр. Але через зменшення рівня виробничої активності промисловості мала місце регресія зовнішньоекономічної активності в області (відбувся спад значень показника на 0,36 в. п. в 2015 р. відносно 2014 р.). Водночас зменшення величин стало головною передумовою для переходу Луганської області із I до II групи. Проте зменшення її зовнішньоекономічної активності зумовлене скороченням обсягів експорту промислової продукції в 2015 р. порівняно із 2014 р. на 75,8 %. На практиці ситуація призвела до зменшення частки експорту промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції до 27,4 % в 2015-му проти 67,1 % у 2014 р.

Зменшення зовнішньоекономічної активності промисловості Полтавської області, як і у випадку із Луганською, її перехід із I групи до II пояснені дзеркальними економічними ефектами зменшення рівня виробничої активності промислової діяльності областей. Це чітко ілюструють значення її індексу зов-

нішньоекономічної активності промисловості, який зменшився на 0,135 п. в 2015 р. порівняно із 2013 р. Його спад відбувся унаслідок зменшення значень часток експорту промислової діяльності в обсягах експорту України та реалізованої промислової продукції. За даними [16], не останньою причиною спаду зовнішньоекономічної активності промисловості Полтавської обл. стало зменшення обсягів експорту області у Російську Федерацію (до 6 % у 2015-му проти 24 % у 2013 р.).

До групи із середньою зовнішньоекономічною активністю промисловості в 2015 р. увійшли 54 % областей. Так, економічні дослідження засвідчують, що більшість із них (вісім із тринадцяти) характеризувалися середнім рівнем значень показників виробничої активності промисловості. Це представники Західного регіону: Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська і Чернівецька обл. Також до областей із середньою виробничою активністю промислової діяльності у розрізі України прирівнюємо Вінницьку, Житомирську і Кіровоградську обл. Значення часток експорту промисловості цих областей в обсязі експорту України коливалися по-різному: від 82,7 % у Полтавській до 66 % у Чернівецькій обл., а реалізованої промислової продукції — від 38,4 % у Тернопільській до 31,1 % у Івано-Франківській обл.

Водночас Миколаївська та Одеська обл. за значеннями показників в 2015 р. відзначалися високими частками експорту в обсязі реалізації промислової продукції — 61,5 та 50,6 % (відносно 2014 р.). Проте у 2015 р. вони мали чи не найнижчі значення частки експорту промисловості в обсязі експорту України — 36,7 і 39,2 % відповідно (порівняно із 2014 р.). Оцінювання і аналізування стану розвитку експортної діяльності в промисловості показали, що низькі частки експорту промисловості у загальному обсязі експорту стали безпосередньо своєрідним продуктом спеціалізації Миколаївської та Одеської областей на зовнішньоторговельних операціях сільськогосподарською продукцією.

Варто зазначити, що Одеська область до 2014 р. входила до складу III групи областей за індексами зовнішньоекономічної активності промисловості. Проте у 2015 р. індекс області збільшився на 0,146 п. унаслідок зростання частки експорту промисловості в обсязі ре-

лізованої промислової продукції, яке рівне 10,4 п., що забезпечило перехід області із III групи до II.

Результати економічних досліджень засвідчують, що на межі між II та III групами знаходилася Харківська область. Порівняно із іншими областями II групи, вона характеризувалася низьким значенням частки експорту промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції — 26,9 %. Але у зв'язку зі зменшенням показника області до 18 % у 2012 р. (відносно 2011 р.) вона потрапила до III групи. Таке переміщення на практиці може бути доказом низького рівня експортоорієнтованості області.

На противагу Харківській, збільшення рівня виробничої активності промисловості Рівненської обл. зумовило наближення до переходу її до I групи в 2015 р. Водночас індекс зовнішньоекономічної активності промисловості області зріс на 0,139 п. протягом 2013—2015 рр. При цьому Рівненська область відзначилася збільшенням частки експорту промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції до 35,4 % у 2015-му проти 22,1 % у 2013 р. Як засвідчує статистична інформація [3, 10, 13—15], область спеціалізувалась на нарощенні експорту продукції переробної промисловості в 2015 р. Це була переважно хімічна (25 %) і деревообробна продукція. Такий стан справ у Рівненській області відповідає виробничій спеціалізації того часу.

Відповідно до результатів аналізу стану розвитку експортної діяльності у національній промисловості, до III групи областей за рангом значень індексів зовнішньоекономічної активності промислової діяльності потрапили тільки ті, для яких у 2015 р. характерна найменша зовнішньоекономічна активність промисловості. Сюди відносимо області із низькими значеннями частки експорту промисловості у загальному обсязі експорту (у т. ч. від 60,6 % у Черкаській обл. до 45,7 % у Чернігівській обл. в 2015-му відносно 2014 р.) і найменшими частками експорту промислової діяльності в обсязі реалізованої промислової продукції в 2015 р. (від 27,7 % у Київській до 14,3 % у Черкаській обл. відповідно). Основу експорту цих областей становила сільськогосподарська продукція.

Отже, на основі систематизованих і узагальнених результатів оцінювання стану роз-

виту експорту у національній промисловості можемо стверджувати, що у цілому зовнішньоекономічна активність промисловості на мезо- (областей, у регіонах) та макрорівнях національної економіки залишається неоднорідною. Згідно із градацією областей за індексами зовнішньоекономічної активності промисловості у них, 2013 р. — це чи не ключовий момент перелому у розвитку зовнішньоторговельних операцій і зовнішньоекономічної діяльності України, а також зовнішньоекономічній активності та експортній діяльності у промисловості (у т. ч. на мезорівні національної економіки). І дійсно, економічні дослідження підтверджують, що винятково для означеного періоду часу були характерні максимальні, найбільші регіональні диспропорції у процесі розвитку експортної діяльності у країні. Систематичне вирівнювання значень показників експортної діяльності у промисловості областей і належних регіонів мало місце вже в 2014 році. Важливим ефектом подолання регіональних диспропорцій і відновлення балансування, паритету значень показників експортної діяльності у промисловості областей є перехід останніх із I та III груп до II. Одним із наслідків такого акту стало збільшення кількості областей у II групі з дев'яти на кінець 2013-го до тринадцяти в 2015 р.

Оцінка та аналіз зовнішньоекономічної активності промисловості в Україні дозволяють виділити сильні сторони процесу розвитку зовнішньоторговельних операцій, зовнішньоекономічної діяльності у країні. Так, у площині областей і регіонів основними складовими конкурентоспроможності промисловості є такі:

- стабільно високі індекси зовнішньоекономічної активності промисловості в індустріальних регіонах (Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій обл.) і регіонах, спрямованих на збільшення значень показників та відповідно рівня виробничої активності промислової діяльності (Волинська, Закарпатська, Сумська обл.);

- збільшення частки експорту промислової продукції в обсязі реалізованої промислової продукції у Волинській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській і Чернівецькій обл. у середньому на 8,8 %, порівняно із 2014 р.;

- наближення Рівненської обл. до III групи областей, яка характеризується максимальною, найвищою зовнішньоекономічною ак-

тивністю промисловості, у зв'язку зі зростанням значень показників та рівня виробничої активності промисловості, часток експорту промислової діяльності в обсягах експорту України, реалізованої промислової продукції.

Одержані і опрацьовані результати проведених економічних досліджень засвідчують, що економічними ефектами та наслідками позитивних зрушень у розвитку зовнішньоторговельних операцій, зовнішньоекономічної діяльності в Україні стало:

- зменшення загальної кількості областей, які належать до складу групи із найнижчою зовнішньоекономічною активністю промисловості (до п'яти в 2015-му проти семи в 2014 р.);

- наближення зовнішньоекономічної активності промисловості до I групи областей за рангами значень показників (індексів) зовнішньоекономічної активності промисловості у них, оскільки більшість областей, а саме тринадцять (Рівненська, Житомирська та ін.), належать до складу II групи;

- забезпечення зменшення диспропорцій у розвитку експортної діяльності у промисловості за рівнями національної економіки, особливо регіональному.

Водночас виявлено негативні тенденції у розвитку зовнішньоекономічної діяльності в українській промисловості, до яких пропонуємо віднести такі:

- зменшення частки експорту промислової продукції у загальному обсязі експорту;

- збільшення частки експорту продукції сільськогосподарства до 18,7 % в 2015-му проти 7,8 % в 2011 р.;

- зменшення частки експорту промислової продукції в обсязі реалізованої промислової продукції у Донецькій обл. на 7,3 % і в Луганській обл. на 39,7 %, порівняно із 2014 р., причиною чого стала складна політико-економічна ситуація у Східному регіоні та в Україні;

- низька зовнішньоекономічна активність промисловості у Київській, Черкаській, Чернігівській, Херсонській і Хмельницькій областях обумовлена, зокрема, спеціалізацією на експорті сільськогосподарської продукції.

Відповідно до отриманих результатів аналізу стану розвитку експортної діяльності у національній промисловості, поширеними причинами зменшення частки експорту промислової продукції в обсязі експорту України упродовж 2011—2015 рр. були зниження цін і

рівня попиту на світових ринках, суттєве ускладнення політичних та економічних відносин із Російською Федерацією тощо. Тут доречно зазначити, що ринок РФ до 2013 р. був основним для національних промислових виробників-експортерів [16].

Висновки. Експортний потенціал України надалі переважно формується у Східному регіоні, у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій обл. Разом із тим, високою зовнішньоекономічною активністю і тягінням до збільшення експортоорієнтованості промислової діяльності вирізняється Західний регіон, економічно перспективними представниками якого є Волинська, Закарпатська і Рівненська обл. Їхніми стратегічними перевагами є близькість географічного розміщення до кордонів із державами-членами ЄС, інвестиційна і ресурсна привабливість. Львівська і Івано-Франківська обл., для яких характерне збільшення показників та виробничої активності промислової діяльності в 2015 р., мають необхідні економічні передумови для нарощення експорту промислової продукції.

У підсумку, узагальнення результатів інтегральної оцінки конкурентних переваг промисловості України і визначення стратегічних пріоритетів розвитку експорту промислової продукції у регіонах, зовнішньоекономічної діяльності у промисловій діяльності дає можливість запропонувати комплекс заходів щодо підвищення конкурентоспроможності промислового сектору на внутрішньому та міжнародному, світовому ринках. Пропонуємо перелік основних рекомендацій із підвищення конкурентоспроможності промисловості областей і країни:

1) *на загальнодержавному рівні:* активізація використання потенціалу міжнародної виробничої кооперації в енергетичному секторі, у легкій промисловості і машинобудуванні, харчовій промисловості; урахування економічного і функціонального потенціалів систем засобів, заходів та механізмів міжнародного захисту торгівлі промисловою продукцією; забезпечення оперативної та повноцінної підтримки стратегічно пріоритетних, основних видів економічної і промислової діяльності, де сконцентровано значний науково-технічний потенціал, підвищення ступеня обробки власної та давальницької сировини із масовим залученням виробничих потужностей перероб-

ної промисловості; збільшення кількості і розширення номенклатури фінансових операцій у сферах структуризації (реструктуризації) довгострокових експортних кредитів для промислової діяльності, які надаються під державні гарантії; зниження ставок імпорتنних тарифів і розвиток систем, механізмів відшкодування імпортного мита на промислову продукцію;

2) *на регіональному рівні:* активізація участі промисловості регіонів у міжнародному виробничому співробітництві; використання промисловістю областей міжнародних сучасних підходів до трансфертного ціноутворення; забезпечення збільшення ділової активності, інвестиційної привабливості, ліквідності, рівнів платоспроможності і рентабельності промислових виробників у регіонах; нарощення виробництва наукоємної високотехнологічної промислової продукції в областях, наступне доведення відсоткових значень промислового виробництва до структурних співвідношень, властивих більшості економічно розвинених країн світу; наукове обґрунтування економічних параметрів процесу відтворення основного капіталу у промисловості, які збалансовані із кадровими ресурсами регіонів;

3) *на галузевому рівні:* забезпечення збільшення ділової активності, інвестиційної привабливості, ліквідності активів, ступенів платоспроможності і рентабельності акціонерних товариств, корпоративних структур у промисловості; модернізація основного капіталу у промисловій діяльності; оновлення форм розвитку інфраструктури інноваційного ринку промислової продукції за допомогою підвищення рівня ефективності розвитку венчурних компаній, науково-дослідних центрів і груп, видатних і креативних корпорацій та ін.; організація сучасного матеріально-технічного забезпечення промислових виробників; підвищення рівнів якості професійної підготовки і кваліфікації корпоративного персоналу (наприклад, фахівців із промислового корпоративного менеджменту);

4) *на профільному рівні:* диверсифікація товарної структури експорту у промисловості; зменшення значень показників експорту сировини і напівфабрикатів у загальних обсягах експорту промислової продукції; надання економічної підтримки експортерам високотехнологічної наукової продукції переробної про-

мисловості, наприклад, звільнення від сплат податку на прибуток; нарощення обсягів експорту готової промислової продукції за допомогою підвищення рівня якості та відповідно розширення асортименту, кон'юнктури, номенклатури промислової продукції (у першу чергу високотехнологічної); упровадження страхування експортних поставок і кредитів, які надаються промисловим виробникам.

Оцінка інших складових активності і ефективності промисловості країни у розрізі регіонів, визначення пріоритетів розвитку промислової діяльності для них та розробка рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності національної промисловості визначають перспективи подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015* [Електронний ресурс] / Г. Чухай, В. Страхова, П. Іванов // Національна рада реформ. — Режим доступу : <http://www.reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>
2. *Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія* / З.С. Варналій, О.П. Гармашова. — К. : Знання України, 2013. — 387 с.
3. *Галузеві особливості конкурентоспроможності в умовах глобалізації: монографія* / [Т.Л. Мостенська, В.Я. Омельченко, О.О. Краснорунський та ін.] ; за ред. О.В. Захарченка, М.А. Зайця та ін. — Одеса : ВМВ, 2016. — 572 с.
4. *Конкурентоспроможність регіону в умовах кластеризації національної економіки: сутність та інструментарій оцінювання: монографія* / [В. Овчарук, О. Маслак, К. Дорошкевич]. — Львів : Ліга-Прес, 2014. — 195 с.
5. *Кравцевич С.В. Историко-экономические взгляды на формирование представлений о конкуренции: монография* / С.В. Кравцевич. — Чита : ЧитГУ, 2011. — 145 с.
6. *Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації: монографія* / О.С. Шнипко. — К. : НАН України; ДУ «Ін-т екон. та прогнозув.», 2009. — 456 с.
7. *SME competitiveness outlook 2015: connect, compete and change for inclusive growth* [Text] : monography / ITC. — Geneva ; Switzerland, 2015. — 235 p.
8. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони (ратифіковано 16.09.2014, №1678-18)* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement.pdf
9. *Обсяги реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності України в 2010—2015 рр.* [Електронний ресурс]. — Промисловість. Економічна діяльність. Економічна статистика. Статистична інформація // Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. *Обсяги реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності областей України в 2010—2015 рр.* [Електронний ресурс]. — Промисловість. Економічна діяльність. Економічна статистика. Статистична інформація // Головні управління статистики областей України. — Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>
11. *Валовий внутрішній продукт в 2015 р.* [Електронний ресурс]. — Експрес-випуск (від 21.03.2016 р. № 59/0/02.4вн.16.) // Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. *Обсяги експорту-імпорту товарів в Україні в 2011—2015 рр.* [Електронний ресурс]. — Зовнішньоекономічна діяльність. Економічна статистика. Статистична інформація // Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. *Обсяги експорту-імпорту послуг за регіонами України в 2015 р.* [Електронний ресурс]. — Зовнішньоекономічна діяльність. Економічна статистика. Статистична інформація // Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. *Експорт-імпорт регіонів України у торгівлі товарами із країнами СНД і Європейського Союзу* [Електронний ресурс]. — Зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс. Статистична інформація // Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
15. *Товарна структура експорту-імпорту товарів областей України за 2011—2015 рр.* [Електронний ресурс]. — Зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс. Статистична інформація // Головні управління статистики в областях України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. *Торговельно-економічне співробітництво між Україною і Російською Федерацією* [Електронний ресурс]. — Україна та Росія // Посольство України у Російській Федерації. — Режим доступу : <http://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/trade>

REFERENCES

1. Chukhay H., Strakhova V. and Ivanov P. (2016), *Ukrayina v reytyngu hlobal'noyi konkurentospromozhnosti 2015* [Ukraine in the ranking of global competitiveness in 2015], National Council Reform, Kyiv, Ukraine.
2. Varnaliy Z.S. and Harmashova O.P. (2013), *Konkurentospromozhnist' natsional'noyi ekonomiky: problemy ta priorityty innovatsiynoho zabezpechennya* [Competitiveness of the national economy: problems and priorities of innovative software], Knowledge of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
3. Mostenska T.L., Omelchenko V.Ya, Krasnorunkuy O.O., et al. (2016), *Haluzevi osoblyvosti konkurentospromozhnosti v umovakh hlobalizatsiyi* [Sectoral features of competitiveness under globalization], FSV, Odessa, Ukraine.
4. Ovcharuk V., Maslak O. and Doroshkevych K. (2014), *Konkurentospromozhnist' rehionu v umovakh klasteryzatsiyi natsional'noyi ekonomiky: sutnist' ta instrumentariy otsinyuvannya* [Competitiveness of the region in terms of

- clustering national economy: nature and evaluation instruments], Liha-Pres, L'viv, Ukraine.
5. Kravtsevych S.V. (2011), *Istoryko-ekonomycheskye vzhlyadu na formyrovanye predstavlenyy o konkurentsyy* [Historical and economic points of view at the formation of competition], ChytGU, Chyta, Russia.
 6. Shnytko O.S. (2009), *Konkurentospromozhnist' Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi* [Ukraine's competitiveness in a globalized], NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
 7. ITC (2015), *SME competitiveness outlook 2015: connect, compete and change for inclusive growth*, Geneva, Switzerland.
 8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), *Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony, ta YeS i yoho derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony* [The Association Agreement between Ukraine, on the one hand and the EU and its Member States, on the other], available at: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf) (Accessed 11 Sept. 2016).
 9. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), *Obsyahy realizovanoi promyslovoi produktsiyi (tovariv, posluh) za vydamy ekonomichnoi diyal'nosti Ukrayiny v 2010 — 2015 rr.* [Volume of industrial products (goods and services) by economic activity of Ukraine in 2010 — 2015], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 10. Department of Statistics in Ukraine regions (2016), *Obsyahy realizovanoi promyslovoi produktsiyi (tovariv, posluh) za vydamy ekonomichnoi diyal'nosti oblastey Ukrayiny v 2010 — 2015 rr.* [Volume of industrial products (goods and services) by economic activity of regions of Ukraine in 2010 — 2015], available at: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 11. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), *Valovyy vnutrishniy produkt v 2015 r.* [Gross domestic product in 2015], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 12. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), *Obsyahy eksportu-importu tovariv v Ukrayini v 2011 — 2015 rr.* [Exports and imports of goods in Ukraine in 2011 — 2015], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 13. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), *Obsyahy eksportu-importu posluh za rehionamy Ukrayiny v 2015 r.* [Exports and imports of services by region of Ukraine in 2015], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 14. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), *Eksport-import rehioniv Ukrayiny u torhivli tovaramy iz krayinamy SND i Yevropeys'koho Soyuzu* [Export and import regions of Ukraine in trade with the CIS countries and European Union], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 15. Department of Statistics in Ukraine regions (2016) *Tovarna struktura eksportu—importu tovariv oblastey Ukrayiny za 2011 — 2015 rr.* [Commodity structure of import-export regions of Ukraine in 2011 — 2015], available at: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 Sept. 2016).
 16. The official site of Embassy of Ukraine in the Russian Federation (2016) *Torhovel'no-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrayinoyu i Rosiys'koyu Federatsiyeyu* [Trade and economic cooperation between Ukraine and the Russian Federation], available at: <http://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/trade>

Надійшла 16.09.2016

Я.В. Кудря, Р.В. Михель

ГУ «Институт региональных исследований им. М.И. Долишнего НАН Украины», г. Львов

ОЦЕНКА ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Статья посвящена решению проблем оценки конкурентоспособности промышленности в Украине. При этом авторами в основу оценки положены конкурентные преимущества отечественной промышленности в разрезе регионов. Авторами, в частности, оценены конкурентные преимущества национальной промышленности на примере внешнеэкономической активности промышленной деятельности. Выделены основные негативные тенденции и указаны основные сильные стороны внешнеэкономической деятельности в промышленности. Разработаны меры по повышению конкурентоспособности промышленности в областях.

Ключевые слова: активность, внешнеэкономическая деятельность, конкурентные преимущества, оценка, промышленность, регион, экспорт.

Ya.V. Kudria, R.V. Mikhel

SI "Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine", Lviv

ASSESSMENT OF THE INDUSTRY FOREIGN ACTIVITY

The article is devoted to solve the problem of assessing the competitiveness of Ukraine industry. The assessment is based on the competitive advantages of domestic industry in the regions laid by the authors. In particular, is assessed the competitive advantages of national industry at the example of foreign economic activity, defined the highlight negative tendencies, strengths of foreign trade activities in the industry by the authors. In the article is proposed the measures to improve the competitiveness of industry in the regions.

Keywords: activity, competitive advantage, evaluation, exports, foreign trade, industry, region.